

**ДОСЛІДЖЕННЯ І РОЗВІДКИ
З ВСЕСВІТНЬОЇ ІСТОРІЇ І
ПРАВОНАВСТВА**

Випуск 5

КОЖУХАР О.І.,
доцент, кандидат
історичних наук

ІСТОРІЯ СТАНОВЛЕННЯ І РОЗВИТКУ ПОЛІТИЧНОЇ СИСТЕМИ ПОСТСОЦІАЛІСТИЧНИХ КРАЇН ЦЕНТРАЛЬНО-СХІДНОЇ ЄВРОПИ

В ході демократичних революцій кінця 80-х рр. ХХ ст. і краху системи світового соціалізму на європейському континенті з'явилося 27 нових суверенних держав, які заявили про зміну парадигми свого розвитку, про своє просування до західних зразків політичного та економічного устрою.

Перед незалежними державами гостро постала досить складна проблема: трансформувати політичну систему на основі загальносвітових цивілізаційних принципів.

В сучасних умовах політична трансформація в постсоціалістичних країнах стала реальністю. Але в них спостерігаються як спільні, так і специфічні ознаки, відмінності, які зумовлені історією, традиціями, ступінню опору колишнього соціалістичного режиму тощо.

З розгортанням політичної реформи і подальшого розвитку політичної системи в Україні актуальним являється теоретичне вивчення, дослідження апробованих в постсоціалістичних країнах Центрально-Східної Європи методів формування, становлення та інституційного забезпечення функціонування держави, політичних партій, груп інтересів, політичного розвитку суспільства.

Аналіз літератури показує, що в сучасних умовах українські науковці дедалі більше приділяють увагу вивченню досить складних проблем постсоціалістичних суспільно-політичних трансформацій в країнах Центральної і Східної Європи. В ряді колективних та одноосібних монографій, значній кількості статей Г.І.Зеленько, Є.Б.Кіш, В.В.Лемак, М.Мілова, П.Примуш, В.О.Приходьмо, Д.І.Ткач, Ф.Рудич, В.Шумило та ін. аналізують політичні перетворення в окремих постсоціалістичних країнах, розкривають становлення політико-владних структур, розвитку парламентаризму, функціонування політичних партій тощо [10, 11, 12, 14, 15, 16, 17, 22].

Російська новітня історіографія і політологія, які дещо більш просторово і цивілізаційно віддалені від країн Центрально-Східної Європи, значно послідовніше і системно, ніж українські вчені, вивчають суспільно-політичні зміни кінця ХХ – початку ХХІ ст. в цих країнах [6, 7, 8, 19, 20, 21].

В даній статті автор, не претендуючи на вичерпне висвітлення цих багатогранних проблем, спробував розкрити основні чинники і напрямки становлення нової постсоціалістичної політичної системи в країнах Центрально-Східної Європи.

Після перемоги демократичних революцій в постсоціалістичних країнах Центрально-Східної Європи постала низка складних проблем: завершити демонтаж комуністичної диктатури і створити нову політичну систему, яка б гарантувала широку участь народу у формуванні органів влади через демократичні вибори парламенту і місцевих органів самоврядування, забезпечити становлення багатопартійності і громадянського суспільства. Тобто, трансформація розпочалась з політичної сфери. Але серед науковців немає одностайності щодо першочерговості постсоціалістичних перетворень. На первинність політичного реформування вказують З.Бжезінський, В.Мачкув та ін. [7, 13]. Ряд інших західних вчених вважають, що слід зосередитися на проведенні економічних реформ і творенні демократії [10, 22]. Аналіз показує, що нова політична еліта на перше місце поставила пріоритетність і першочерговість проведення політично-правового реформування. На наш погляд, такий підхід пояснюється тим, що системна постсоціалістична трансформація залежить, в першу чергу, від інституційного забезпечення демократичної політичної системи. Адже постсоціалістичні перетворення, заміна одного суспільно-політичного та економічного устрою іншим докорінно відрізняється від стихійного і спонтанного народження капіталізму в надрах феодалізму. В сучасних умовах вони полягають у свідомому формуванні нової політичної, економічної і соціальної реальності.

Революційні за політичною природою перетворення проводилися виключно демократичним і законним шляхом – шляхом розробки, обговорення і схвалення Конституцій та прийняття нових законів, проведення демократичних виборів до вищих законодавчих органів – парламентів і президентів країни. Тобто,

становлення демократичної політичної системи відбувалося передусім на інституційному рівні.

В кінці 80 - на початку 90-х рр. XX ст. в усіх постсоціалістичних країнах були проведені в життя принципи рішення про ліквідацію монополії комуністичних партій на владу, про розпуск партійних організацій по місцю роботи, департизацію армії, Міністерств внутрішніх справ, органів держбезпеки, суду, прокуратури, Міністерств закордонних справ тощо. Слід зазначити, що ліквідація старих структур ні в якому разі не означала негайних демократичних інституційних змін. Необхідно більш менш тривалий період для становлення в регіоні ЦСЄ атрибутів демократичної політичної системи.

Нова політична система свою легітимність почала набувати внаслідок проведення в більшості країн регіону в 1990 р. (за винятком Польщі) на багатопартійній конкурентній основі перших демократичних виборів до парламенту. Політичні партії, масові громадські рухи виборців, що об'єднуються за громадською ініціативою, отримали право висувати кандидатів. Були прийняті нові виборчі закони і нові моделі виборчої системи. При цьому вибір моделі виборчої системи, як показує аналіз, залежить від сили і організованості як партій комуністичного напрямку, так і правоцентристських. У тих державах, де комуністичні партії відіграли незначну роль, були запроваджені виборчі системи з високим рівнем пропорційності, тобто пропорційність із низькими порогами або взагалі без них. Змішані системи (мажоритарно-пропорційні) з'явилися в країнах, де влада комуністичних партій була врівноважена опозицією. Там, де комуністична влада була порівняно сильною, законодавчо закріпилась мажоритарна система з одномандатними округами. Разом з тим, уже після перших незалежних і демократичних виборів в країнах регіону в тій чи іншій мірі були змінені виборчі системи. Ці зміни здебільшого стосувалися електоральних порогів і виборчої формули. Підняття порогів відбувалося з метою зменшення кількості партій, які представлені в парламенті, тобто для стабілізації партійної системи. Введення різних виробних формул (д'Хондта, Сент-Лаге, Гогенбаха-Бішопа та ін.) сприяє або великим, або малим і середнім партіям, обмежує можливість кланових політичних сил. Це застосовується як для того, щоб зменшити кількість парламентських партій, спонукаючи їх до об'єднання, так і для посилення центристських партій і блоків.

У більшості постсоціалістичних країн прийнята пропорційна система виборів до парламенту (в першу чергу, в його нижню палату, якщо парламент двопалатний), тобто голосування проходить за партійними списками. Польща, Чехія, Словаччина, Болгарія, Боснія та Герцеговина, Румунія, Словенія одразу вже під час перших незалежних виборів запровадили і використовують в сучасних умовах пропорційну систему. В Албанії, Угорщині, Хорватії на парламентських виборах практикують змішану виборчу систему. Ряд країн (Македонія, Сербія і Чорногорія) спочатку використовували стару мажоритарну систему абсолютної більшості, але з часом запровадили пропорційну систему або систему з елементами пропорційності. Вибір виборчої системи залежить від міри вкоріненості демократичних інститутів у суспільстві, розвитку демократії, історії парламентаризму, внутрішньої і зовнішньої політики держави [9, 27-30; 21, 26, 34-35, 77-79, 51, 192-193].

У Польщі перші напівдемократичні вибори відбулися в 1989 р. за мажоритарною системою абсолютної більшості в одномандатних округах. Але уже на виборах до Сейму в 1991 р. було застосовано регіональну пропорційну систему [9, 59]. У травні 1993 р. був прийнятий новий виборчий закон, який зберіг пропорційну систему, але запровадив 5%-й виборчий бар'єр для політичних партій і 8%-й для об'єднань і коаліцій [20, 54]. В 2001 р. в цей закон про вибори було внесено ряд доповнень і змін, в тому числі була змінена формула підрахунку голосів. Колишня формула д'Хондта, що віддавала перевагу великим партіям, була замінена на формулу Санляка, яка під час підрахунків голосів заохочує середні партії [19, 71]. Зміни виборчої формули в Польщі більше не було. Парламентські вибори 2001 і 2005 рр. і позачергові в жовтні 2007р. відбулися за цими правилами.

В Чехії 200 депутатів нижньої палати парламенту – Палати депутатів обираються за партійними списками з бар'єром 5% голосів на національному рівні. Для коаліцій з двох партій необхідно набрати 7% голосів, трьох – 9%, з п'яти – 11%. Мандати розподіляються відповідно до системи д'Хондта в кожному з 14 виборчих округів [9,28; 19,71]. В Словаччині на парламентських виборах 1992 і 1994 рр. була використана пропорційна система. Але з 1998 р. для партій бар'єр становить 5%, для коаліцій із 2-3

партій – 7%, чотирьох і більше – 10%. Вибори до однопалатного парламенту – Національної ради проводяться за пропорційною системою в єдиному загальнонаціональному окрузі [19, 71].

В Угорщині 386 депутатів однопалатних Державних зборів обирають за змішаною і складною виборчою системою. 176 депутатів обираються в одномандатних округах за мажоритарною системою. 152 місця розподіляються за пропорційною системою по формі д'Хондта в 20 великих територіальних округах за регіональними списками партій за умови подолання партією 5-відсоткового бар'єру на окружному рівні. 58 місць розподіляються за так званим компенсаційним списком серед національних партійних списків з використанням голосів, які були подано за кандидатів, що не отримали місць у одномандатних округах, та надлишкових голосів у результаті застосування пропорційності на окружному рівні [1, 9, 29; 17,-97].

Демократичні вибори дозволяють тим чи іншим політичним силам, партіям, рухам зайняти ту чи іншу нішу в політичній системі. Разом з тим, як показує світовий досвід, такі вибори необхідно провести кілька разів, щоб суспільство кінець кінцем зрозуміло, що є тільки один шлях зміни, завоювання або втрати влади.

Несучою конструкцією нової влади демократичної політичної системи є конституція. Адже демократична держава будується на принципі суверенітету народу, який має установчу владу. Державна влада діє від імені всього народу, вона ним уповноважена. Народ передає державі не владу а лише право на владу. Тому конституція – це законодавчий акт, який визначає мету, функцію, організацію вищих органів, їхні взаємовідносини та компетенцію, а також засадничі права, свободи та обов'язки людини і громадянина. А в постсоціалістичних країнах за допомогою конституції фактично формується новий демократичний устрій.

Аналіз показує, що конституційний процес в країнах Центрально-Східної Європи проходив одночасно у трьох напрямках: внесення змін і доповнень до старих, ще соціалістичних конституцій, впровадження нових окремих законів в галузі конституційного законодавства, розробка, обговорення і прийняття нових конституцій.

Першою постсоціалістичною країною Центрально-Східної Європи, яка прийняла нову демократичну Конституцію, стала Болгарія. Великі народні збори 12 липня 1991 р. затвердили Конституцію. Згідно з Основним законом Болгарія – унітарна республіка з парламентським правлінням. В конституції зафіксовано принцип розподілу влади на законодавчу, виконавчу і судову. Народні збори здійснюють законодавчу владу і застосовують парламентський контроль. Органом виконавчої влади є уряд, який формується парламентською більшістю і відповідає перед Народними зборами. Правосуддя здійснюється Верховним касаційним судом, Верховним адміністративним судом, апеляційними, окружними та районними судами. Визначений статус має Конституційний суд. Президент Республіки Болгарії є главою держави. Він уособлює єдність нації і репрезентує країну в міжнародних відносинах [1, 119-156].

Конституція Республіки Румунії була прийнята Установчими зборами 21 листопада 1991р., і схвалена на грудневому всенародному референдумі. Румунія проголошувалася національною унітарною, правовою, демократичною та соціальною державою. Законодавчу владу здійснює Національна асамблея, яка складається з палати депутатів (345 депутатів) і сенату (140 сенаторів). Вибори до парламенту проводяться кожні 4 роки. Вищим органом виконавчої влади є Кабінет міністрів (уряд). Глава держави – президент. Він репрезентує республіку як гарант її національної незалежності, єдності і територіальної цілісності. В конституції проголошено принцип поділу влади на законодавчу, виконавчу та судову, хоч румунські фахівці з конституційного права говорять про рівновагу або баланс гілок влади. Конституцією гарантовані громадянські свободи і права, політичний плюралізм. Національні меншини мають право на збереження, розвиток і вираження своєї етнічної, культурної, мовної та релігійної ідентичності [9, 28; 21, 105].

В Польщі було проведено 5 конституційних реформ (квітень 1989р., грудень 1989р., квітень 1992р., жовтень 1992р, березень-листопад 1995р). Усі ці заходи сприяли виваженій підготовці Конституції, яка проходила у тривалих дискусіях вчених-правників, юристів і на досвіді як міжнародного, так і власного практичного державного будівництва. В парламенті протягом

трьох років було обговорено 7 проектів Конституції. 2 квітня 1997 р. Національні збори (спільне засідання сейму і сенату) прийняли Конституцію. 25 травня 1997 р. її було схвалено на референдумі. 25 липня 1997р. Конституцію республіки Польщі підписав президент і вона вступила в дію 16 жовтня 1997р. [2, 480-484].

В Угорщині становлення демократичної політичної системи відбувалось передусім на інституційному рівні, тобто прийняття Державними Зборами нових законів, внесення суттєвих змін і доповнень до Конституції 1949р. У жовтні 1989 р. різні політичні сили під час „круглого столу“ домовилися щодо нової редакції Конституції. Державні збори (парламент) прийняли ряд законів, спрямованих на розвиток демократії в країні, в 1989-1990 рр. внесли значні зміни і доповнення до Основного закону держави. Угорщина проголошувалася як незалежна, правова, демократична держава, де влада належить народу, який реалізує свій суверенітет через вибраних ним представників. В системі державної влади провідна роль належить парламенту. Були створені нові конституційні інститути парламентського контролю – уповноважений Державних зборів з громадянських прав і Державна рахункова палата. В наступні роки до Конституції вносилися нові доповнення і зміни [4; 1, 31; 17, 96]. Угорщина залишається єдиною постсоціалістичною країною, яка ще не прийняла нової Конституції.

Прийняття нових Конституцій в інших постсоціалістичних країнах Центрально-Східної Європи (Чехії, Словаччині, Албанії, Хорватії, Словенії) проходило за однаковим сценарієм і разом з тим мало певну своєрідність, що було зумовлено національною специфікою та іншими факторами.

Таким чином, основний зміст конституційних реформ полягає в тому, що країни відмовилися від монополії комуністичних партій, визнали ідеологію плюралізму, багатопартійність, легальне існування опозиції, конституційно закріпили концепцію поділу гілок влади, принцип верховенства права і закону, оновили виборчу систему, сформували вищі органи конституційної юстиції. Конституції юридично оформили політичну систему на засадах парламентаризму і були направлені передусім на те, щоб не допустити концентрації влади в руках однієї люди-

ни. Тому в них передбачено створення сильного одно- або двохпалатного парламенту, який сприяє консолідації урядової влади. В цих країнах сформувалась парламентська система і у більшості держав регіону парламент має конституційну перевагу перед виконавчою владою.

В ході трансформацій в постсоціалістичних країнах була введена (або збережена існуюча раніше) посада президента. Історія створення інституту президентства відображає як політичні традиції конкретних суспільств, так і світовий досвід.

Аналіз генезис інституту президентства в країнах ЦСЄ дозволяє зробити висновок, що посада президент була введена легітимним шляхом. В ході конституційного процесу між різними політичними силами відбулося узгодження позицій щодо процедури обрання президента, механізм формування уряду, право президента на розпуск парламенту, порядок заміщення посади президента тощо.

Президенти більшості постсоціалістичних країн (Польща, Словаччина, Словенія, Хорватія, Сербія, Болгарія, Македонія, Болгарія, Румунія) обираються виборцями за двотуровою системою абсолютної більшості.

У всіх країнах ЦСЄ президент є главою держави, а не уряду. Як правило, кандидатуру прем'єр-міністр пропонує президент, але лише парламент затверджує главу уряду. Уряд підзвітний парламенту і президент не має права відправити його у відставку. Але без згоди президента неможливі урядові призначення. Президент має право розпуску парламенту, але в зазначених конституцією випадках. Він здійснює частину повноважень виконавчої влади, призначає або пропонує до затвердження керівників національного банку і прокуратури, суддівський корпус. Максимальними повноваженнями у цій сфері мають президенти Польщі, Албанії, Угорщини, Болгарії, Сербії. Як правило, президент координує зовнішню політику, отримує великі повноваження на випадок війни або при інших надзвичайних ситуаціях. За президентами Хорватії, Болгарії, Сербії, Чорногорії, Польщі, Албанії конституційно закріплено виключне право на оголошення референдуму, який є важливим інструментом політичного впливу [1; 2; 3; 4; 5; 12; 17].

Конституції усіх постсоціалістичних країн ЦСЄ обмежують кількість перебування однієї особи президента (як правило, не більше двох термінів або не більше двох термінів підряд), також передбачена процедура імпічмента. Право висування звинувачень належить парламенту, а остаточне рішення приймає конституційний суд.

В деяких країнах ЦСЄ конституції обмежують входження президента в політичні партії. Так, в Угорщині, Болгарії, Македонії йому заборонено займати партійні посади, а в Албанії президент взагалі не має бути членом якоїсь партії. Але в більшості країн такі обмеження відсутні. Аналіз показує, що в тих країнах, в яких президент обирається усім населенням, він фактично або формально є лідером однієї з політичних партій. Там, де президент обирається парламентом, він намагається бути політично нейтральним через те, що партійна заангажованість може стати на заваді отримати необхідну кількість голосів для перемоги.

Отже, президент виконує роль політичного арбітра, координатора діяльності державних органів і медіатора між ними у випадках виникнення конфлікту. В країнах ЦСЄ модель сильної влади президента відсутня в політичній практиці. У більшості з них сформувалася парламентська (Угорщина, Словаччина, Чехія, Болгарія, Словенія, Польща) і напівпрезидентська (Румунія, Хорватія, Албанія, Сербія) системи. Аналіз становлення і розвитку повноважень президентів цих країн дозволяє зробити висновок, що чим більшу роль в процесі постсоціалістичної трансформації відігравали реформовані комуністичні партії або створені на їх базі нові партії, тим сильнішим є інститут президентства, а чим активніше і наполегливіше діяли демократичні сили, колишні дисиденти і противники комуністичного режиму, тим сильнішим ставав парламент.

В політичній системі демократичного суспільства значну роль відіграють політичні партії, які впливають на формування державних структур, створюють нові можливості для впливу громадян на владу, політичний розвиток суспільства.

Досвід постсоціалістичної трансформації показує, що процес становлення і розвитку партійних систем в країнах ЦСЄ являється досить складним і нерівномірним. На зламі 80-90-х рр. ХХ ст. в цих країнах утворилися десятки партій. Вони репрезентували увесь традиційний політичний спектр: соціалістичний, соціал-демократичний, соціал-ліберальний, радикально-демо-

кратичний, правоцентристський, християнський тощо. Протягом певного часу деякі політичні формації зникли з політичної арени країн регіону. Але основним партіям вдалося зберегти провідні позиції. Це свідчить про те, що в країнах ЦСЄ утворилась багатопартійна система.

Для стабілізації партійних структур потрібно було 6-8 років. Протягом цього періоду в результаті перегрупування і об'єднання партій і рухів вони отримали оптимальну для цього стану партійного будівництва структуру в Польщі, Чехії, Угорщині і в деякій мірі в Словаччині, Болгарії і Румунії. Але в країнах регіону не всі партії перетворились в масові політичні організації. За виключенням лівих партій, вони ще не стали виразниками інтересів самих широких прошарків суспільства. Разом з тим, партії швидко перетворилися на важливий фактор політики. В центрі політичної боротьби були питання напрямку, темпів і ціни економічних реформ. У провідних партій країн регіону сформувався свій електорат. Особливо стабільний він був у лівих партій. Для основної ж частини виборців характерна міцність партійних переваг, що визначалось конкретною соціально-економічною ситуацією в країні.

В ході президентських і парламентських виборів партії створювали передвиборчі блоки, об'єднання і коаліції. Але в країнах ЦСЄ так і не склалась стабільна двох-трьохпартійна система, не утворилась консолідована партійна система. Основним показником консолідації системи партії є ситуація, за якої у двох електоральних циклах, які проведені у визначені конституцією терміни, за депутатські мандати боролися аналогічні групи великих політичних партій і об'єднань. Аналіз показує, що для країн регіону початок консолідації партійних систем відбувся у 1997-1998 рр., але цей процес не досягнув своєї кульмінації і завершення. Разом з тим на початку ХХІ ст. більшість партій демонструють необхідність формування і укріплення такої системи. Адже закінчився період гострої ідеологічної боротьби і бажання зруйнувати усе старе. Дедалі більше партій проголошують важливість запровадження принципу „радикального парламентаризму і раціоналізму“ для вирішення питань захисту національного виробника від світової конкуренції, погодження законодавства з нормами і правилами Європейського Союзу і НАТО, збереження національної культури, формування громадянського суспільства тощо. Якщо в 90-ті роки виборці голосували за полі-

тичні та економічні зміни і реформи, то в сучасних умовах вони бажають стабільності і ефективності влади, вирішення соціальних проблем.

Вивчення інститутів політичної системи в постсоціалістичних країнах ЦСЄ однозначно свідчать про важливість, але недостатність інституційно-конституційних декларацій про введення демократичних структур і відповідних принципів їх функціонування для реального і повноцінного існування демократичної системи. Цей процес потребує значної творчої роботи, запровадження в суспільстві нової системи цінностей, формування і підйому загальної політичної культури, підвищення активності населення в політичному житті, діяльність партій, громадських організацій тощо.

Література

1. Конституція Республіки Болгарії // Конституції нових держав Європи та Азії. – К., 1996.
2. Конституция Республики Польша // Конституционное (государственное) право зарубежных стран. В. 3 т. Т.1. – М., 1998.
3. Конституція Словацької Республіки від 1 вересня 1992 року // Конституції нових держав Європи і Азії. – К., 1996.
4. Конституція Республіки Угорщини // Конституція нових держав Європи та Азії. – К., 1996.
5. Конституції Чеської республіки // Конституції нових держав Європи та Азії. – К., 1996.
6. Бухарин Н.И., Синицина И.С., Чуднова Н.А. Польша: десять лет по пути реформ // Новая и новейшая история. – 2000. - № 4. – С. 38-57.
7. Вайнштейн Г. Посткоммунистическое развитие глазами западной политологии // Международная экономика и международные отношения. – 1997. - № 8.
8. Гринберг Р.С., Бухарин Н.И. Десять лет системной трансформации в странах Центральной и Восточной Европы и России: итоги и уроки // МЭМО. – 2000. - № 5. – С. 3-14.
9. Дешко Т. Пострадянська практика застосування виборчих систем у країнах Центральної і Східної Європи // Віче. – 2005. - № 6. – С. 26-30.
10. Зеленько Г. “Навздогінна модернізація”: досвід Польщі та України. – К., 2003.
11. Кіш Є. Перехід Угорщини до парламентської демократії (досвід трансформації політичних структур) // Політична думка. – 1998. - № 1. – С. 27-38.
12. Ломак В.В. Державно-правова реформа в Чехословаччині в умовах постсоціалістичної модернізації й поділу федерації. – Ужгород, 2002.

13. Мачкув В. Преобразование коммунистического тоталитаризма и посткоммунистическая трансформация // Полис. – 2000. - № 4.
14. Примуш М. Чеський політичний ландшафт наприкінці 90-х років // Нова політика. – 2001. - № 4. – С. 34-36.
15. Приходько В.О. "Нижня" революція в Чехословаччина та формування нової внутрішньої і зовнішньої політики країни. – Ужгород, 1999.
16. Рудич Ф.М. Много ли нужно власти? (Украина в контексте трансформации политических систем СНГ и Балтии, Центральной и Восточной Европы). – К., 1999.
17. Ткач Д.І. Сучасна Угорщина в контексті суспільних трансформація. – К., 2004.
18. Україна в сучасному геополітичному просторі: теоретичний і прикладний аспекти / За ред. Ф.М.Рудича. – К., 2002.
19. Центрально-Восточная Европа во второй половине XX века. В 3 т. Т. 3: Трансформации 90-х годов. Ч. 1. – М., 2002.
20. Центрально-Восточная Европа во второй половине XX века. В 3 т. Т. 3: Трансформации 90-х годов. Ч. 2. – М., 2002.
21. Центральноевропейские страны на рубеже XX-XXI веков. Аспекты общественно-политического развития. – М., 2003.
22. Шумило В. Словацчина в період закладення основ демократичного устрою // Историчний журнал. – 2006. - № 2. – С. 32-41.

КОЖУХАР О.І.,
доцент, кандидат
історичних наук

ОСОБЛИВОСТІ СТАНОВЛЕННЯ І РОЗВИТКУ ПОЛІТИЧНОЇ СИСТЕМИ ПОСТРАДЯНСЬКИХ КРАЇН ЦЕНТРАЛЬНОЇ АЗІЇ

Актуальність викладу проблеми становлення і розвитку політичної системи пострадянських країн Центральної Азії не потребує доказів. Адже з розростанням політичної реформи в Україні важливим є теоретичне вивчення і узагальнення особливостей становлення і тенденцій розвитку політичної системи як постсоціалістичних країн Центрально-Східної Європи, так і центральноазіатських держав колишнього СРСР.

Об'єктом дослідження є політична історія пострадянських країн Центральної Азії, а предметом – становлення і розвиток їх політичної системи в 90-х рр. XX ст. - на поч. XXI ст.